

AUDIT VA BUXGALTERIYA HISOBI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK VA FARQLI JIHATLAR

Turayeva Gulizahro

Gulisaton davlat universiteti dotsenti

Berdiqulov Samandar

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu tezisdagi iqtisodiy tizimning ikki ajralmas qismi — buxgalteriya hisobi va audit faoliyatining o'zaro bog'liqligi tahlil qilingan. Tadqiqotda moliyaviy ma'lumotlarni shakllantirish va ularni tekshirish jarayonlarining bir-birini to'ldirishi, shuningdek, auditning buxgalteriya axborotlari ishonchliligini ta'minlashdagi roli yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *buxgalteriya hisobi, audit, moliyaviy hisobot, nazorat, ishonchlilik, iqtisodiy axborot, xolislik.*

Аннотация: *В данных тезисах анализируется взаимосвязь между двумя неотъемлемыми частями экономической системы — бухгалтерским учетом и аудиторской деятельностью. В исследовании освещаются вопросы взаимодополняемости процессов формирования и проверки финансовой информации, а также роль аудита в обеспечении достоверности бухгалтерских данных.*

Ключевые слова: *бухгалтерский учет, аудит, финансовая отчетность, контроль, достоверность, экономическая информация, объективность.*

Annotation: *This thesis analyzes the interconnection between two integral parts of the economic system: accounting and auditing. The research highlights the complementarity of the processes for generating and verifying financial information, as well as the role of auditing in ensuring the reliability of accounting data.*

Keywords: *accounting, auditing, financial statements, control, reliability, economic information, objectivity.*

KIRISH

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida moliyaviy ma'lumotlarning aniqligi va shaffofligi investitsiya muhiti uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Buxgalteriya hisobi xo'jalik subyektining barcha operatsiyalarini qayd etib, moliyaviy manzarani chizib bersa, audit ushbu manzaraning haqiqatga mosligini tasdiqlaydi. Mazkur ikki soha o'rtasidagi samarali aloqa milliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda "ishonch ko'prigi" vazifasini o'taydi.

Buxgalteriya hisobi va audit bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lsa-da, ularning funksional vazifalari va maqsadlari turlicha:

- **O'zaro bog'liqlik:** Audit jarayoni bevosita buxgalteriya hisobi yakunida shakllangan moliyaviy hisobotlarga asoslanadi. Sifatli buxgalteriya tizimisiz samarali audit o'tkazish imkonsizdir.
- **Fundamental prinsiplar:** Har ikki soha vakillari uchun ham halollik, xolislik va professional kompetensiya kabi etika tamoyillari majburiy hisoblanadi.
- **Farqli jihatlar:** Buxgalteriya hisobi uzluksiz jarayon bo'lib, ma'lumotlarni to'plash va tizimlashtirish bilan shug'ullanadi. Audit esa tanlanma asosda tekshirib, xolis xulosa beradi.

O'zbekiston Respublikasining "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq, auditorlar o'z tekshiruvlarini o'tkazishda buxgalteriya ma'lumotlarining xalqaro va milliy standartlarga muvofiqligini baholaydilar.

1-jadval.

Buxgalteriya hisobi va auditning qiyosiy tahlili

Tavsif	Buxgalteriya hisobi	Audit
--------	---------------------	-------

Asosiy maqsad	Moliyaviy ma'lumotlarni shakllantirish	Hisobotlarning ishonchliligini tasdiqlash
Vaqt oralig'i	Doimiy va uzluksiz jarayon	Davriy (odatda bir yilda bir marta)
Mas'uliyat	Rahbariyat va bosh buxgalter zimmasida	Mustaqil auditor zimmasida
Usullari	Ikkiyoqlama yozuv, inventarizatsiya	Tanlanma tekshirish, tahliliy amallar

Raqamli iqtisodiyot sharoitida ushbu ikki sohaning bog'liqligi yanada kuchaymoqda. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) yordamida buxgalteriya hisobi avtomatlashib, audit jarayonlari "Real-time" (haqiqiy vaqt) rejimiga o'tmoqda.

Buxgalteriya hisobi va audit o'rtasidagi bog'liqlikni tizimli tahlil qilishda ularning **axborot oqimidagi rolini** alohida ta'kidlash lozim. Buxgalteriya hisobi subyektning iqtisodiy hayotidagi barcha faktlarni ma'lumotlar ko'rinishida to'playdi va ularni umumlashtirib, yakuniy moliyaviy hisobot shakliga keltiradi. Audit esa aynan shu axborot oqimining "filtri" bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu o'zaro aloqadorlikning muhim jihatlari quyidagilardan iborat:

1. **Metodologik birlik:** Har ikki soha ham yagona hisob prinsiplariga (masalan, BHMS yoki MHHS) tayanadi.
2. **Professional shubha (Professional Skepticism):** Audit va buxgalteriya o'rtasidagi farq aynan yondashuvda namoyon bo'ladi.

3. **Ichki nazorat tizimi:** Buxgalteriya hisobi ichki nazoratning bir qismi hisoblansa, audit ushbu nazorat tizimining samaradorligini baholaydi. Shuni ham ta'kidlash joizki, auditorlik mustaqilligi buxgalteriya bilan munosabatda masofa saqlashni talab qiladi. Ya'ni, bir shaxsning o'zi ham buxgalteriya hisobini yuritib, ham uni audit qilishi manfaatlar to'qnashuvini yuzaga keltirib, professional etika tamoyillariga zid keladi.

XULOSA

Audit va buxgalteriya hisobi bir-birini inkor etmaydigan, aksincha, bir-birini to'ldiruvchi tizimlardir. Sifatli buxgalteriya hisobi audit uchun poydevor bo'lsa, professional audit buxgalteriya tizimidagi xatolarni tuzatish va investorlar ishonchini qozonish uchun xizmat qiladi. O'zbekistonda ushbu ikki sohani xalqaro standartlar asosida uyg'unlashtirish iqtisodiy o'sishning muhim omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. 25.02.2021 yildagi O'RQ-677-son.
2. IESBA Professional buxgalterlar odob-axloq kodeksi.
3. Mamarahimov A. Audit mustaqilligi va professional etikasining zamonaviy talablari.
4. Nurumbetova, S. A. (2021). Ishni sudga qadar yuritish bosqichida ekspertiza xulosalarini baholash. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 1110-1115.
5. Allarovna, N. S. Criminal-legal Description of Crimes Related to Extremism. *World Bulletin of Management and Law*, 30, 5-7.
6. Nurumbetova, S. (2022). Диний мазмундаги тақиқланган материаллар билан боғлиқ жиноятларни тергов қилишда диншунослик экспертизасини ўтказиш амалиётининг муҳим жиҳатлари. *Science and innovation*, 1(C6), 108-113.
7. Zulfiya, D. (2023). Maktabgacha talim-tarbiyani tashkil etishda kompetensiyaviy yondashuvning dolzarbligi. *Iqro indexing*, 1(1), 36-40.
8. Abubakirovna, D. Z. (2023). Social adaptation of children in kindergarten of preschool age. *Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research*, 1(9), 76-79.

9. Декхамбаева, З. (2024). Zamonaviy ta'limni jismoniy tarbiya va sport vositasida takomillashtirish. Наука и инновации, 1(1), 70-7.
10. Muratova, M. O. R., & Dekhkambaeva, Z. (2022). Maktabgacha Ta'lim Muassasasida Bolalarning Hayot Faoliyati Xavfsizligi. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 13, 111-113.
11. Najmutdinova, D. K., Kamilova, I. A., & Umarov, A. R. (2023). Pelvic Organ Prolapse, Methods of Surgical Correction of Pelvic Organ Prolapse, Literature Review. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 4(1), 16-19.
12. Abdurasulovna, K. I., & Oybekovna, K. S. (2025). Predicting preeclampsia in early pregnancy. France-scientific review of the problems and prospects of modern science and education, 1(4), 23-26.
13. DK Najmutdinova, D. X. (2024). Exploring the Correlation between Luteinizing Hormone and Prolactin Levels in Women with COVID-19-induced Menstrual Abnormalities.
14. Kamariddinovna, N. (2022). Evaluation of Clinical Effectiveness Of Pathogenetically Oriented Therapy For Cervical Intraepithelial Neoplasia. Journal of Pharmaceutical Negative Results,[Internet], 2665-2668.
15. Туксанова, Д. И., Нажмутдинова, Д. К., & Зарипова, Д. Я. (2015). Влияние давности течения преэклампсии на исходы беременности и родов. Новости дерматологии и репродуктивного здоровья, 3, 119-120.